

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 9. aprila 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Prizidki in prizidkarji

(Fragmenti)

Stanje v ljubljanski bolnici
Teško bolni leže po tleh in po hodnikih, po dva, da, baje časih celo po trije na eni postelji. Skratka: vsak otrok v Sloveniji ve, da je zidava nove, osrednje slovenske klinične bolnice neizogibno potrebna. Toda, kar je pri nas več kot samo ob sebi umevno in o čemer sploh nihče ne dvomi, rešujemo tako, da šele na dolgo in široko dokazujemo potrebo in to — samim sebi — kajti drugod teh dokazovanj tako nihče ne bere. Takole o večjih praznikih se potem pojavijo v listih še izjave svetnih in cerkvenih odličnikov, raznih predsednikov in »direktorjev«, ki — kakor rečeno — dokazujejo, kar je tako nesporno. Nasledek takega »vrišča« je potem ta, da iztaknemo kje kako vsotico, s katero zgradimo k staremu šlendrijanu — prizidek ter se potem ponašamo s tem velikim — »uspehom«.

V Ljubljani imamo že skoraj 20 let vseučilišče, a menda brez enega samega centimetra lastne strehe. Vsakemu otroku je jasno, da bi morali imeti že pred 15 leti izbrano zemljišče, kjer naj bi stal ves kompleks bodočih vseučiliških stavb, vsaj 10 let bi morali biti izdelani že vsi načrti in preračuni in vsaj 7 do 8 let bi se morali graditi že postopno posamezni objekti, tako da bi prišli v dogledni dobi do popolnega, vsem namenom odgovarjajočega in primerno reprezentativnega vseučiliškega poslopja. Toda ne — jeseni smo zagrali velik vrišč za kemični inštitut, ker je prejšnji pogorel, a namesto da bi ga gradili kot en del končnega stavbnega načrta za ves kompleks vseučiliških poslopij, bomo baje prislonili — prizidek k baraki tehnične fakultete ter česnali o lepem »uspehu«.

Saj poznamo Cankarjevo zgodbo o gosp. Schiwitzu. Mi, oziroma tisti, katerim je pri nas poverjena skrb za take reči, Ni slučaj, da Slovenci nismo imeli nikoli in nikjer »šefov«, pač pa lepe množice izvrstnih podrejenih uradnikov. Začeli smo prvi teden po prevratu, nadaljujemo danes in bomo vršili to menda dotlej, da nas vzame vrag: ne upamo se izvršiti sami najmanjšega ukrepa, temveč vprašamo najprej v Belgradu. Kdo nam je vzel vso avtonomijo, ki smo jo imeli poprej stoletja? Ne Srbi in ne Belgrad, naši lastni »zastopniki« so v belgrajski skupščini dokazovali, da smo mi nezmožni za avtonomijo, nekdanje naše lastne »narodne vlade« so prenesle prva povojna leta iz lastne iniciative vse v Belgrad, in naši ljudje so se ob glasovanju za nesrečno vidovdansko ustavo sami in prostovoljno odločili za to, da naj se odpravijo vse naše stotelne samostojnosti in uvede centralizem belgrajske čaršije. »Bogami«, Belgradu se je po prevratu pač skominalo po centralizmu, a sam ni verjel prav vanj ter je bil pripravljen celo na to, da bo treba urediti državo federalistično (glej Pašičevo pismo Vesniću s pariške mirovne konference), a mi, oziroma tedanji zastopniki Slovenije so končno razpršili Srbom vse pomisleke in si izprosili centralizem.

Človek bi res moral priti do prepričanja, da ne zaslužimo drugega kot bič. Ko so se urejevale sedanje banovinske »samouprave«, je prevzela država vse ceste po južnih banovinah v svojo upravo, to se pravi: država je prevzela zanje vse stroške, pri nas pa je skoraj vse napravila na rame banovini. Toda menda nam tega še vedno ni dovolj! Namesto da bi zahtevali, da postavi država v Ljubljani primerno novo bolnico, se vlečemo mi v banskem svetu za to, da odpomoremo sedanji mizeriji tako, da sezidamo sami na lastne stroške tri nove manjše provincialne bolnice. Za vraga, za kaj pa plačujemo potem državi davke, če bomo vse potrebe svoje krili še posebej iz lastnih sredstev! Ne moremo se potem čuditi, če imajo nekatere banovine 15% banovinsko doklado, a se tam

dela več in so mnoge stvari v boljšem stanju, kakor pri nas, kjer plačujemo nad 85%. V zadnjih mesecih smo večkrat brali, kako pridno se pri nas vrše javna dela. Res je, vsaj trikrat toliko jih je, kot pa pred nekaj leti. Ne smemo pa pozabiti enega: velikanska javna dela se vrše tudi po vseh drugih banovinah, samo s to razliko, da se vrše drugod skoraj vsa na državne stroške, pri nas pa na banovinske, to se pravi, da prispevamo mi sorazmerni del tudi k tamkajšnjim gradbenim stroškom, povrhu pa moramo sami plačati vse, kar se dela pri nas ter še prispevati k samoupravnim stroškom »pasivnih« banovin. V Belgradu in po srbskih mestih zida razkošna šolska poslopja država, pri nas banovina, in še ponosni smo ob priliki otvarjanj na ta dela.

Človek pride ob takih razmerah nehote do prepričanja, da nam je vsa sedanja »samouprava« naravnost škodljiva in samo novo, preračunano sredstvo. Mi plačujemo državni sorazmerno neprimerno več davka, kakor katerakoli druga pokrajina razen Vojvodine, toda vse potrebe si naj poleg tega še sami posebej plačamo. Hvala lepa za tako »samoupravo«. Pred leti smo se za žive in mrtve trgali za to, da se prepuste bolnice — naši »oblastni samoupravi«, da smo jih smeli sami plačevati. Vsaka nova pristojnost je sprejemljiva le tedaj, če prenese država istočasno tudi primeren vir dohodkov, sicer je le novo sredstvo. Naši domači finančniki so iskali razne nove vire dohodkov za samouprave, ki jih

Dr. Jos. Regali:

O slovenskem „Narodnem gledališču“

I.

Smisel in veličina.

Eno resnico in dejstvo bi morali imeti pred očmi noč in dan vsi tisti, ki jim gre mar: slovenske vrhovne kulturne ustanove, med njimi tudi slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani, niso krajevni zavodi, ampak izraz in lastnina vsega slovenskega občestva in predstavljajo ne le tistih 1.200.000 ljudi, ki žive v okrnjeni Sloveniji v tuzemlju, ampak tudi še več kot pol milijona ljudi, ki žive na strnjem slovenskem ozemlju, prezezanem po meddržavnih mejah in pa še tistih 600.000 slovenskih duš, ki so raztresene drugod po našem planetu. Slovenski vrhovni kulturni zavodi imajo za to zaledje 2.300.000 ljudi, tedaj skoraj še enkrat tolikšno kot tuzemeljske slovenske politične ali pa gospodarske vrhovne ustanove. Slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani ima tedaj večji pomen, ne glede na to, da predstavlja gledališko kulturo celega naroda, kot pa na primer slavna gledališča v Stuttgartu ali Florenci, ker ima večje zaledje kot ta gledališča. Ima pa seveda tudi večje zaledje kot na primer gledališče v Gradcu, Brnu ali Baslu, čeprav ta gledališča dandanes presegajo slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani. Zaradi tega slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani ni kakšno pokrajinsko ali provincialno gledališče, ni gledališče podrejene vrste, ki ima obrtni značaj, kot kak kinematograf v Parizu ali New Yorku, ki ima le namen zabavati občinstvo z mikavnimi predstavami, dajati podjetniku dobiček in rediti osebe. Slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani bi moralo biti, tako kot »Narodna gledališča« vseh evropskih narodov, soustvarjalec evropske gledališke umetnosti! Biti bi moralo ustvarjajoč element svojstvene gledališke kulture. Vsaka umetnostna dejavnost pa mora imeti smisel in vsebino. Vsebinsko more imeti slovensko »Narodno gledališče« le tisto, ki jo črepa iz svojega okolja, da bodo ustvaritve svojstvene in organične. Bog nas varuj, da bi slovenska gledališka umetnost postala

potem lepega dne država »uedini«, nam pa prepusti še nadalje stroške za dotično panogo (dokaz banovinske takse).

Pa — da se vrnemo k izhodni točki: zahtevamo upravičeno novo bolnico že vsa leta, a ravno ta je vprav klasičen dokaz vse naše neresnosti, nezrelosti in nesposobnosti. Banski svet je sklenil primerno resolucijo, in v Belgrad je bil baje poslan višji uradnik, da izposluje zanj kredite in to — sredi preračunske debate in ko sami še niti ne vemo, kje naj jo postavimo. Nedavno je objavil neki list fantastične »načrte« za novo bolnico, po katerih naj bi se podrlo nekako pol Ljubljane, v resnici se pa menda pri nas nikomur še niti ne sanja ne, kje naj bi stala nova bolnica in ne kakšna bi naj bila. Kdo naj potem vzame resno v pretres tako zadevo, pa čeprav jo podpira pet tucatov izjav raznih odličnikov. Vsak analfabet bi moral menda vedeti, da bi bila naša dolžnost, ustvariti najprej končno veljaven načrt z vsemi potrebnimi prilogami, nato pa uveljaviti zahtevo takrat, ko se preračun sestavlja, ne pa, ko se že zanj glasuje. Nasledek takega postopanja je, da dobimo — prizidek, na katerega se potem ponosno sklicujemo kot velik uspeh tedanjega režima. Nikakor pa seveda ne smemo pozabiti še na tipično slovensko posebnost, da se tik pred realizacijo kake stvari oglasi potem še kak »kritik« ter spravi ves »uspeh« dolgoletnega vika in krika v nevarnost (primerjaj zadevo z vseučiliško knjižnico).

Nasledek vse te prizidkarske politike subalternega pobiranja drobtin je ta, da je n. pr. letos samo med izrednimi krediti prosvetnega resora dobil Zagreb dobrih 20 milijonov, Belgrad nad 50 milijonov, Slovenci pa — prizidek za 2 milijona...

»nacionalistična«, tudi ne slovensko »nacionalistična«, ker je vsak »nacionalizem« publica in plehkost, biti pa mora stvarno slovenska, zrasti mora iz slovenske duhovnosti in slovenskega življenja, da bo izvorna. Biti mora izvorna in na zahodnoevropski višini.

Vsi tisti, ki odločajo ali pa sodelujejo pri ljubljanskem slovenskem »Narodnem gledališču«, pa mislijo in delajo tako, kakor bi bil ta vrhovni slovenski kulturni zavod le nekak provincialni oder ali pa pridobitno podjetje, ki dosega svoj namen že s tem, da vrže vsako leto čez oder po par sto opernih in po par sto dramskih predstav — se po krivici štejejo med sodelavce te ustanove.

Mislimo, da te misli in načela, ki naj bi bila podstava in podlaga vseh načrtov in vsega dela pri ljubljanskem slovenskem »Narodnem gledališču«, niso po nepotrebnem povedana. Samo ta načela in tako gledanje z vsemi logičnimi dejanji more odpraviti mrtvilo, ki je sedaj pri ljubljanskem slovenskem »Narodnem gledališču« in mu dati drugačen pogon, ne toliko v dramati kot pa v operi; vzbuditi pa more zanj tudi večji odmev pri občinstvu.

II.

Rprezentativnost — nova velika opera — drugo dramsko gledališče.

Sploh manjka slovenskemu kulturnemu delu reprezentativne zunanosti. V književnosti je mogoče doseči in smo tudi dosegli tudi v skromnejših oblikah (v liričnem pesništvu) visoko stopinjo; velikega slovenskega romana kot ga imajo na primer Poljaki, pa tudi Hrvatje, pa še nimamo. Že v oblikujoči umetnosti je pa reprezentativna, monumentalna oblika večjega pomena, posebno v stavbarstvu, kjer niti miselno skromna kapelica ni tisto, kar je mogočna katedrala, in zasebna meščanska hiša ne tisto, kar je mogočna palača. Nimamo slikarskih del, velikih po obsegu zunaj nekaj cerkvenih slik na presni omet, čeprav smo tudi v slikarstvu ustvarili resnične umetnine. Da slovenska umetnost ni v preteklih in ne v sedanjih časih

Najboljši šivalni stroji in kolesa

ADLER

po izredno nizkih cenah pri trrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!

Pouk v umetnem vezanju brezplačen!

govorila z mogočnim, velikim glasom, so vzrok naše skromne gospodarske razmere in politična podrejenost. Slovenska »Narodna galerija« n. pr. tudi nima reprezentativnega značaja, ker je pred leti, ko so zbirali umetnine, večina odbora iz nekakšnega znanstvenega stališča le ugotavljala naš umetnostni razvitek in ji ni šlo za to, da bi pridobila naše najodličnejše umetnine.

Gledališče bi pa maralo imeti reprezentativno zunanost. Slovensko »Narodno gledališče« v Ljubljani bi moralo biti najbolj reprezentativni slovenski kulturni zavod. Imeti bi moralo že na zunanost in odličnost.

Današnje evropsko gledališče je zrastle iz baroka in slovesnih baročnih prireditiv. Sodobni poskusi z »intimnimi« gledališči so le samo poskusi, ki bodo izginili. Tako imenovano »veristično« gledališče ne more imeti pri množicah uspeha. Podobna, umetnostna stremjenja spadajo v književnost ali k večjemu v slikarstvo in kiparstvo, že v glasbo ne po svojem bistvu. Tudi poskusi predruščiti zunanost gledališča tako, da bi bil oder sredi med gledalci, so izum spekulativnih, ki ne razumejo bistva gledališča. Najbolj značilen za zmede današnjega časa je pa Marinettijev načrt za gledališče v zraku, kjer bi naj igrala letala in predstavljala junake ter z različnimi zaleti in padci podajala dramatični razplet! Resnica je, da je treba sedanje gledališče predruščiti in ga približati današnjemu času, ampak ne tako, da bi razglasili osla za modrijana!

Če naj gledališče spet zadobi živo življenjsko moč, mora postati nekaj nevsakdanjega, nekaj slavnostnega in nenavadnega in s tem in pa s pogljobljeno notranjo vsebino globlje zajeti ljudske množice. »Stagione«, ki jih imajo v Italiji namesto stalnih gledališč, niso brez vsega, ker so vedno nekaj »dogodek« za tisti kraj. So pa vse to splošna gledališka vprašanja, ki zadevajo evropsko gledališče v celoti in jih ne bomo rešili Slovenci sami. Sicer se je pa n. pr. na Dunaju v zadnjem letu gledališka stiska že precej zboljšala, in obisk gledališč in njih denarni uspeh se je močno dvignil. Pri nas pa gre za to, da današnje slovensko »Na-

rodno gledališče« vzdignemo iz mrtvila, da ga spravimo na najvišjo raven in pa da mu damo naš svojstveni značaj, kolikor je to oboje mogoče. Da bi dosegli v svojstvenosti toliko, kot so dosegli Rusi, ne pričakujemo. Tudi stremjenja v Angliji (gledališča so bila v Angliji do zadnjega bolj stvar družabnosti kot umetnosti), kjer je pred tremi leti začel Sir Thomas Beechan v Convent Garden z gostovanji svetovnih umetnikov v izvornem jeziku, da bi povzdignil zanimanje za gledališče ali pa poskusi Miss Baily v moderniziranih gledaliških londonskih predmestjih Sadlers Wells in The Old Vic z angleško ljudsko opero, ali pa visoka

umetnostna zasebna opera Johna Christieja v njegovem Tuskulu sredi prelepih parkov v Glyndebourneu, kjer pojo same Mozartove opere samo za 300 ljudi — ne morejo biti za nas odločilna, čeprav bi se iz njih tudi lahko kaj naučili. Pri nas morejo in morajo oživiti gledališče naši ljudje, ki morajo biti resnični, ustvarjalni umetniki, ki pa morajo zajemati iz globočin slovenske biti: gledaliških in odrskih obrtnikov s še tako veliko izurjenostjo ne rabimo. In imeti morajo obenem svetska stremjenja, ne pa gorjanska. Takih ljudi dandanes še nimamo zadosti, dali bi se pa vzgojiti.

(Konec prihodnjic)

K prihodu predsednika dr. Beneša v našo državo

V našo državo je prišel predsednik češkoslovaške republike, in sprejem, ki ga je doživel, dokazuje, da pomeni njegov prihod za nas mnogo več kakor navaden uradni obisk. Ljudstvo, ki mu je po belgrajskih ulicah navdušeno vzklikalo, mu je vzklikalo odkrito, njegov pozdrav je bil izraz za njegova prizadevanja in navdušenje mu je bilo notranja potreba.

Visoki gost naše države ni samo osebnost, ki je dobro znana in vplivna v velikem političnem svetu, ni samo diplomat evropskega formata in voditelj prijateljske države — dr. Beneš je mnogo več! Predstavnik je tiste svetovne kulturno-politične zasnove, ki ima svoje podlage v vseh dosedanjih kulturnih prizadevanjih človeštva, in ki stremi po združitvi sveta v znamenju miru in napredka. Res je, da je Evropa danes razdeljena v dva tabora in da se predsednik naše bratovske republike ni ustrašil in je pogumno stopil v prvo vrsto tistega tabora, ki ohranja stara in večno nova izročila humanizma — in ne plemenskega in mednarodnega sovraštva, v vrsto tistega tabora, ki ga vodijo spoznanja razuma — in ne besna strast, slepo sovraštvo do sosedov in pohlep po njegovih zemlji in njenem bogastvu, ki ga vodi širokosrčno in ljubezni polno poznanje človeka in priznavanje sveta — in ne ozkosrčno in mračno doktrinarstvo. Naj se zgodi v bodoče karkoli: učenc Tomaža Masaryka in sedanji predsednik dr. Beneš bo ostal vedno svetel zgled poguma in odločnosti, kadar gre za osnovne dobrine človeštva in lastnega naroda. Ne samo njegova revolucionarna preteklost, predvsem njegovo delo pri notranji izgraditvi in pri dviganju kulturne in socialne ravni lastne države bo vedno glasno pričalo o njem. Danes ni zgolj naključje, da je postala Praga središče srednje Evrope in da se zbirajo v njej vse demokratične sile tega evropskega območja.

Demokratični nazor, ki ga zastopa dr. Beneš, je včasih morda mnogo težje izvedljiv, kakor diktatura ali avtokracija. Obvladati lačno, neuko in nezavedno množico z bičem je trenutno lažje, kakor ji dati kruha, izobraževati jo, jo voditi k za-

Ali ste poravnali naročnino?

nje z drugimi narodi se je pričelo tudi na tem polju. Srečno tekmovanje! Ljubljana se počasi obdaja s prijetnim, blagodejnim, aromatičnim ozračjem glasbene umetnosti. Ustanovil se je tudi institut za narodno pesem. Že se zbirajo predmeti za naš glasbeni muzej, ki bo hranil spomine na našo glasbeno aktivnost v preteklosti. Naša glasbena produkcija mora biti primerjana s svetovno, napisana mora biti naša glasbena zgodovina s slovenske razgledne točke, a vedno s svetovnim obzorjem in merilom, ker le taka nam bo koristila in nam bo v ponos, čast in pouk.

Ljubljana mora postati mesto glasbe.

K glasbeni spada tudi plesna umetnost. Vsi slovenski narodi so našli krepak, lep in plemenit izraz svoje duševnosti v plesu. Vsa radost in čustvo lepote, bolečina in bridkost so se sprostiti iz dušnih globin v kretnjah, našli so izhoda v narodnem plesu. Narodne plesne Slovani zdaj lahko pokažejo Evropi. To, kar je ustvarilo ljudstvo samo, hočejo nekateri pri nas poplemeniti. Ustanoviti bi se morala prav za prav stalna narodna plesna šola.

Koliko pobud nam je dal dozdej velesojem! Koliko je že bilo prireditiv in razstav v tem okviru! Takoj bi nastala vrzel, če bi velesojem prenehali. Povečati se mora in olepšati. Velesojem je nekaka delovna nazorna šola za vse ljudstvo, vzgaja nam zmisel za vse vrste narodne dejavnosti: za trgovino in obrt, razumno sadjarstvo in vrtnarstvo, za združništvo, tisk, sport, planinstvo, gospodarstvo, gostinstvo in gospodinjstvo, morje, udobje in lepoto doma.

Nekaj imamo že v Ljubljani izvornih spomenikov, a še vedno daleč premalo takih z umetniško vrednoto. Slike in skulpture iz preteklosti zbira Narodna galerija, sodobne slike in kipe pa bo shranjevala Moderna galerija, ki je menda v načrtu. Za umetnost so nam potrebni reprezentativni domovi. (Ozkosrčen in celo farizejski je bil članek nepodpisanega v »Slov. Narodu« 22. julija

vesti, k odgovornosti za lastna dejanja in k odločanju o lastni usodi. Nazor, ki ga zastopa naš gost, pomeni vero v napredek in v človeka. Zato ni čuda, da je predsednik ene najmodernejših držav, ki si s svojo zakonodajo prizadeva, zadostiti ljudstvu in njegovim potrebam po kruhu in po besedi.

Zelo radi se ljudje danes posmehujejo pacifizmu, češ da zastopa zgolj človeško slabost. Človek da je po naravi roparska žival, ki požira druge živali, ki ji je boj v krvi in ki lahko samo v boju pokaže, kaj velja. Zmagovalec je baje vedno močnejši in prav je po njihovem, da vlada na zemlji in da se mu umakne slabost. Pacifistom očitajo, da hočejo pomehkužiti ves svet in da hočejo ohromiti osnovne človeške nagone.

Pacifizem zahteva od slehernega posameznika in od slehernega naroda več, kakor da se vdaja divjaškim nagonom iz pragozda in želji po oblasti. Življenje zastavlja slehernemu narodu na zemlji, na kateri živi, nešteto nalog, ki jih mora izpolniti, tako v boju s narodo, kakor v boju s samim seboj. Tu naj se izkaže in tu naj uveljavi svoj pogum. Vsak posameznik naj izbojuje najtežji boj nad seboj, naj uveljavi svojo zavest kljub vsem morebitnim nagonom, ki so mu ostali iz dobe divjaštva in naj se kot človek, ki je odgovoren za svoja dejanja, uvrsti v družbo, ki ji pripada. Vsak posameznik in vsak narod naj spoštuje življenje svojega sočloveka in svojega narodnega sosedov vsaj tako, kakor spoštuje svoje lastno življenje in naj mu priznava iste pravice, ki si jih lasti sam. Zato je vsekakor treba več moralne moči in manj mehkužnosti, da se človek slabotno ne vdaja svojim nagonom, marveč da gospoduje nad njimi.

Gotovo je res, da smo danes prispeli šele na prag človeške zgodovine in da se pred človeštvom odpirajo tisočletja dela in truda, če se hoče približati temu cilju. Vendar je vsaj za Evropo neizpodbitno dejstvo, da je njeno življenje odvisno od tega, ali bo v njej zmagal razum ali želja po oblasti, ker je njena postojanka najbolj izpostavljena. V prvem primeru se ji odpira možnost mirnega razvoja in napredka, v drugem jo bo moderna vojna tehnika izbrisala iz prizorišča zgodovine. Zahodna civilizacija je pokazala človeku pot v bodočnost, obenem pa je ustvarila vojno tehniko, ki ga lahko uniči. Tako dvorezno je naše življenje v tem trenutku in od človeka samega je odvisno, ali mu bo kos ali ne.

J. š.:

Sanjarije o Ljubljani

(Dalje)

Ljubljana je vendar neprijazna takoj, ko sprejema goste. Klavrna železniška postaja z velikimi, neprijetnimi skladišči in delavnicami vpliva poražujoče na domačina in tujca. Tujci ne vidijo takoj srca Ljubljane, čutečega in stremečega, in ga sodijo po glavni postaji, po praznini in dolgočasnosti, ki zija pred postajo. Tujec se sprašuje: Kakšno mesto je to? Konvencionalno, suhoparno? Ali je res alpsko? Ali ima kaj svojevrstnega življenja? Lepa železniška postaja bi morala biti že davno dograjena!

Velikopolezno delo bo stavba vseučiliške knjižnice. Nujnosti te knjižnice se je zavedel ves narod, kakor si je bil svest nujnosti vseučilišča. Vendar tudi vseučilišče še ni spopolnjeno, manjka mu popolna medicinska fakulteta s klinikami; manjka mu še dosti stolice (n. pr. za slovensko zgodovino!).

Vseučilišče v Ljubljani je vendar že za nas bogat vir duhovnega življenja. Naše duhovne sile, ki so bile do 1919 razpršene po svetu, zdaj delujejo z enega mesta, iščejo dela, izhoda za dejavnost na vseh poljih. Začele so se »šole« z izročilom: Prijateljstvo, Kidričevo, Ramovševo, Cankarjevo, Kosovo, Ozvaldovo in Vebrovo, Melikovo, Plečnikovo in Vurnikovo, Vidmarjevo itd. itd. Napravljajo se rodovitna plast za plastjo. Naša speča duhovnost se prebujajo, zbira, utrjuje. Književna zgodovina, narodna in umetnostna zgodovina, pedagogika, filozofija, bogoslovje, jezikoslovje, pravoslovje, zemljepisna veda, medicina, arhitektura, tehnika itd. postajajo sobojevnice našega človeka. Nastajajo novi viri narodne moči in odpora. Zato postaja slovenska Akademija znanosti in umetnosti življenjska nujnost dozorevajočega naroda.

Konservatorij je postal stalna gibalna sila našega glasbenega življenja in napredka. Tekmova-

l. 1956. pod naslovom: »Dom moderne umetnosti in umetniki brez doma.«) Trge in ulice regulira nad vse srečno Plečnik. Počasi nastaja iz dolge vasi privlačno mesto. A še vedno je dosti hladna Ljubljana! Še vedno jo krasi premalo javnih spomenikov, prijetnih kot je Bernekerjev Trubar. Veliko lažje gremo brezbrizno mimo različnih palač in tudi dobredelnih zavodov kot mimo lepih spomenikov. Spomeniki iz kamna in bronu so nam potrebni. Saj tudi pravi kiparji in slikarji živijo postoteren narodovo življenje, prebujajo narod, oživljajo narodna prizadevanja in simbole, povečujejo bol. Oni so s pisatelji in znanstveniki osnovatelji naše svobode, so vest in spovedniki narodovi.

Junaki kmečkih uporov še vedno nimajo spomenika pri nas. Bili so klicarji naše socialne zavesti, svobodoljubnosti, požrtvovalnosti, junaštva. Izklesati jih je treba nam v spomin in opomin. To bi bil spomenik hvalečnosti njihovi vzvišeni žrtvi, pokazal bi zrelost našega socialnega čustva, zvestobe do nas samih. Tak naš junak, upodobljen z vso grozno lepoto in nadčloveško bolečino, bi bil naš varuh v bodočnosti. — Mnogo spomenikov lahko izklešejo naši kiparji: bogata je preteklost. Nimajo spomenika Slomšek, Trdina, Stritar, Jurčič, Levstik, Kersnik, Mencinger, Tavčar, Krek, Cankar itd., da, cela vrsta naših mož. V ljubljanske parke spadajo junaki iz naših pravljič in pripovedk, naše mitologije in zgodovine: kralj Matjaž, Martin Krpan (koliko čudovitih prizorov!), Peter Klepec, Zlatorog, Pegam in Lambergar, Deseti brat, Iztok, Lepa Vida itd., simboli iz povesti Ivana Cankarja: Peter Novljan, domoljub, hlapec Jernej; prizori iz živalskih pravljič; ali predstavniki naših slojev iz vse Slovenije: savinjski in dravski splavar, rudar, oratar, sejalec, mornar itd. (Kako dobre nasvete je dal dr. Stele v Kroniki II. Kako oživiti staro Ljubljano!)

Taki spomeniki za Ljubljano ne bi bili brezplodna investicija.

Hram slave?

(Konec prihodnjic)

Tudi notranja vprašanja, ki vstajajo v naši državi, se razvijajo okrog te črte ločnice. Odgovornost državnih zatorej morda nikoli ni bila večja, kakor je danes. Za nas, ki stojimo sredi boja za kulturno in politično samoodločanje slovenskega naroda, je zelo vzpodbudno dejstvo, da imamo prijatelja v predsedniku češkoslovaške republike, kjer so s pomočjo življenjskega dela njegovega učitelja Masaryka, z njegovim lastnim delom in z delom njegovih tovarišev ustvarili osnove, na katerih že postavljajo politično in kulturno stavbo svojega naroda, ki je pri nas šele v zasnovi in ki se za prostor, na katerem bomo kopali temelj, še bojujemo v pravičnem boju.

Ko pozdravljamo dr. Beneša, ne opravljamo morda svoje zunanje dolžnosti. Pozdravljamo ga kot predstavnika tiste misli, ki bo nekoč združila vseh petero kontinentov k skupnemu delu in ki bo pripomogla slehernemu narodu do tega, da bo užival sonce, ki sije na njegovo zemljo. M. M.

Opazovalec

Koncerti slovenskih pevcev

V petek 2. malega travna tega leta je priredila »Glasbena Matica« v Ljubljani v veliki filharmonični dvorani koncert, na katerem je pela Slovenka, operna in koncertna pevka, gđc. Anita Mezetova in je igral na klavir g. Pavel Šivic. Gospodična Mezetova je ud belgrajske opere, imela je pa uspehe tudi že v Monakovem. Gđc. Mezetova je letos spet nastopila v svoji domovini, kar nas je sicer prav veselilo. Ne vemo pa, kdo je kriv, da gđc. Mezetova v Ljubljani ni pela po slovensko, kajti Schubertove in Straussove pesmi, pa tudi Mozartove arije se dajo prav dobro predstaviti v slovenščino, prav tako tudi Pergolesi in Rossini, pa tudi arija iz Gotovčeve opere »Morana«. Gospodična Mezetova je pa pela po nemško, hrvaško, srbsko in italijansko in le po eno Brahmsovo in Lajovčevo pesem ter arijo iz Gounodovega Fausta po slovensko. Stališče, da naj pojo pevci tuje pesmi v izvornem besedilu, je umetnostno in praktično brez podlage. Če je prestava dobra — imamo pa tudi prav dobre prestavljalce — prestava poda prav tisto kot izvorno besedilo. Ker besedilo podpira glasbo, je potrebno, da občinstvo razume tudi besedilo in z njim vsebino pesmi, da ima glasbeno podajanje popoln vpliv na poslušalce. Ne bi rekli ničesar, če bi tuj pevec, ki slovenščine ne zna, pel na koncertu pri nas v tujem jeziku, za slovenske pevce pa naj bi že kdaj vendar obveljalo pravilo, da naj pojo v Ljubljani po slovensko in to že zaradi slovenskega prepričanja. Gđc. Mezetova je menda pela na koncertu v Monakovem prav tiste nemške, italijanske in srbskohrvaške pesmi v izvornem besedilu kot v Ljubljani 2. t. m., je nastopila v Monakovem kot tujka, in ne vemo, če bi tudi Monakovčani ne bili še bolj zadovoljni, če bi pela več po nemško. Ne očitamo pevki sami z zgorajšnjimi besedami ničesar, ker se nam zdi, da bi bila dolžnost Glasbene matice oziroma njenega koncertnega vodstva, ki je koncert priredilo, da bi pevki preskrbelo slovenske prestave in skrbelo za, da bi imel koncert slovenske umetnice tudi slovensko zunanost. Že svoje dni smo pisali o poti zbora »Glasbene matice« na Francosko, kjer je ta zbor, ne vemo po čigavi krivdi, pel po veliki večini neslovenske stvari.

Nehajte s „sreskimi“ sodišči!

Slovenci imamo pravico in dolžnost, da imenujemo svoje urade po slovensko, po ustavi so pa dolžni tudi slovenski uradi, da se imenujejo sami s svojim slovenskim imenom. Razvada, ki jo je zakrivil pod prejšnjim uredništvom ljubljanski »Službeni list«, ki ni prestavil v novem civilno-pravnem postopniku srbskega izraza »sreski sudovi« v slovenski jezik ter jih imenoval okrajna sodišča. Dosti okrajnih sodišč v Sloveniji se ni oziralo na napako »Službenega lista« in so ohranila staro, prastaro ime, marsikateri predstojnik okrajne sodnije je pa prekrstil slovensko okrajno sodnijo v »sresko« sodišče, čeprav, kolikor je nam znano, ni nikoli nobena višja instanca tega zahtevala. »Srez« je srbskohrvaška beseda za slovensko besedo »okraj« in je to v vsakem srbskohrvaško-slovenskem besednjaku natisnjeno. Besede »srez« nima Pleteršnikova slovenski besednjak. Tisti pravniki, ki so nam pokvarili v zadnjih 18 letih že tako hudo pravoslovni jezik, ki so ga njih predniki, n. pr. Cigale, Babnik in drugi, kar mogoče varovali pred nemčizmi, in uvajajo n. pr. za »zakon« besedo »brak« (!), »predajajo« namesto da bi »izročali« itd., so se povzpeli menda celo do trditve, da je beseda »srez« slovenskega izvira in da prihaja od besede »srenja« in jo zato zagovarjajo. Kdor ne zna slovenskega jezika sam zadosti, je prav, če vzame tu pa tam v roko Pleteršnikova besednjak. Pleteršnik sploh ne pozna besede »srez«, pozna pa »srenjo«, ki po Pleteršniku izhaja etimološko iz staroslovenske besede »srednja«. Slovenski preprosti človek bi si predstavljal pod »srezom« k večjemu »srež« = ivje, če bi ne pazil, ali pa kaj razrezanega ali zrezanega. Noben Slo-

venec, ki ne zna srbskohrvaščine, ne ve, da je »sresko« sodišče sodnija za dotični okraj, najmanj pa slovenski kmet in delavec. Tista skupina pravnikov, ki hoče uvajati v slovensko pravoslovje srbskohrvaška imenovanja in izraze, ima le namen »izenačiti« slovenski jezik s srbskohrvaškim jezikom in s tem slovenščino nadomestiti s srbskohrvaščino; če pa začnemo v malem, potem do velikega ni daleč, ker je prelomljeno načelo, potem lahko počasi sploh prenehamo v pravoslovju s slovenščino. Da pa ne bomo, bo skrbelo slovensko ljudstvo. Imenovanje slovenskih okrajnih sodnij se nam zdi prav podobno, kot če bi pred 60. leti dobile slovenske okrajne sodnije ime »pecirk«. **Dolžnost slovenskih občin in posameznikov je, da naslavljajo vse vloge le na okrajne sodnije, ne pa na »sreska« sodišča, posebno so pa to dolžni delati vsi slovenski odvetniki in notarji. Po tem bomo spoznali, kateri odvetnik in notar čuti po slovensko.** Upamo pa, da bodo tudi tisti predstojniki okrajnih sodnij (tudi beseda »starešina« je pri nas dobila s časom tak pomen, da bolj spominja na ženitnine), ki vodijo okrajne sodnije, ki še nimajo slovenskih imen, prišli do prepričanja, da morajo imeti v Sloveniji sodnije tudi slovensko ime in da bodo imenovali okrajne sodnije s slovenskim imenom.

Unitarizem v šolskih knjigah

Pod naslovom »Unifikacija šolskih knjig« poroča »Slovenec«:

V belgrajskih listih beremo, da je postal zopet aktualen razpis konkurza za šolske učbenike na srednjih šolah, in objavljajo ob tej priliki razpis predhodnika sedanjega naučnega ministra Stošovića od 23. januarja 1955, ki je menda še danes v veljavi, oziroma še ni razveljavljen. Ob tej priliki osrednje glasilo JRZ, »Samouprava«, čisto umestno opozarja na važnost tega vprašanja in poudarja zlasti moment, da bi se vendar kedaj določila neka stalnost naših učnih knjig, ker njih večno menjavanje, in to včasih celo sredi šolskega leta, povzroča staršem nepotrebne velike stroške in izziva splošno nejevoljo. »Samouprava« pa tudi omenja velik interes naše tiskarske in grafične industrije ter književnih podjetij, ki bi zelo trpeli, če bi se uresničil zakon bivšega unitarističnega režima, ki uvaja na knjige in vsa učna sredstva sploh državni monopol v Belgradu.

Mi bi k temu dostavili samo še to, da je razpis za unifikacijo šolskih knjig od 23. januarja 1955 tudi po svoji naučni vsebini in tendenci nesprejemljiv, zakaj med drugim beremo v tem razpisu tudi o nekem »Bukvarju sa čitankom za prvi razred osnovnih škola i to čirilicom, latinicom in na slovenačkom narečju«.

»Slovenec« dostavlja tem besedam še prepričanje in zahtevo, da ne gre stalno poniževati naš jezik v narečje in da morajo odgovarjati učne knjige načelu popolne enakopravnosti slovenščine.

K temu bi dostavili mi še tole: Kakor ves naš boj za enakopravnost, tudi ta boj za slovenske učne knjige ni od danes. Vsi pravi Slovenci ga vodijo že leta, in njegova pravičnost je tako očitna, razen tega še tako v zakonih, zlasti v ustavi zasnovana, da se nam v tem primeru celo jugoslovenci niso upali pasti za hrbet.

A prav tako moramo reči, da ves ta naš boj ni imel od vsega začetka nobenega uspeha, navzlic pravičnosti in zakonitosti naših zahtev, navzlic vsej njegovi stvarni in npravstveni osnovanosti. Kakor sploh v takih zadevah in zahtevah. Kak načelnik tam doli v Belgradu skomizgne leno in naveličano z ramo: »Kaj hočejo spet ti Slovenci!« In stvar gre naprej, ko da bi nič ne bilo.

In še to naj dostavimo: prav nobenega razločka ni, če je JNS ali JRZ za vlado. Spominjamo samo na lanske proteste.

Res, prav nič ni lepo, da je dr. Kramer še zmeraj v opoziciji in da se skuša iti opozicijo recimo dr. Marušič. Kar k vladi naj pristopita. Bolje bo za nju.

Češko-slovaška demokracija in jugoslovenska avtoritarnost

»Jutro« piše ob obisku predsednika češko-slovaške republike (ki se noče imenovati severoslovenska!) dr. Edvarda Beneša:

»Naš visoki gost prihaja tudi kot predstavnik prave demokracije. Država, ki ji načeluje, je dobila ime otoka demokracije v srednji Evropi. In resnično je češko-slovaška republika zgovoren dokaz, kako lahko disciplinirana demokracija, katere najvišje stremljenje je v tem, da služi svoji državi, rešuje najtežja vprašanja brez nepomirljivih sporov.«

Vse to je res. Ali nič ne razsvetljuje bolj obupnega stanja naše politične npravstvenosti, ko da »Jutro« to in tako piše. Tisto »Jutro«, čigar zapovedniki so bili zmeraj najpopolnejše nasprotje mož, ki vodijo demokratično češko-slovaško republiko. Tisto »Jutro«, ki je pelo hvalo diktaturi, ki je slavilo javno volilno pravico, ki je zagovarjalo vidovdansko ustavo, branilo centralizem, unitarizem, odpravo vsake resnične samouprave. In ki piše tako kljub temu, da ve, da Čehi v imenu narodne enotnosti niso sile delali Slovakom, kakor

so jugoslovenci hoteli izbrisati slovenski in hrvaški narod. Kajti »Jutro« je pač glasilo jugoslovenov, ki niso znali rešiti najlažjih vprašanj brez nepomirljivih sporov.

Nepoklicani in nepooblašteni

V zadnjem času so nekateri naši listi sila veliko pisali o državnem preračunu. Mnogo več, kot o preračunu samem so pa pisali o naših »vodilnih možeh« narodnega zastopništva in hvalili njihove govore. Prav, saj vsi vemo: Vsak berač svojo malho hvali. Pisalo se je seveda mnogo tudi o izjavah drugih manjših politikov, vendar pa moramo vsem priznati, da nas je to dolgovezno pisarjenje ne le dolgočasilo, marveč postavilo pred čisti fait accompli: Kako malo se je storilo za Slovenijo!

Eden od gg. senatorjev se je v svojem govoru spomnil tudi Slovenije. Hvala mu! Pri glasovanju za preračun pa je bil tudi on med tistimi, ki so glasovali »za«.

Zopet je torej minilo leto dni dela, in vendar se nam še ni posrečilo, dokazati znani »gospodi«, da se Slovenija pri razdeljevanju dobrin blagoslovljenega centralizma veliko premalo upošteva. Vendar si ista »gospoda« ne sme domišljati, da nam je s svojim delom dokazala neupravičenost naših zahtev.

V zadnjem času smo pa imeli celo priliko slišati, da slovenskega naroda kmalu več ne bo!!! Pobožne želje »poklicanih«.

Pojasniti pa jim moramo, da so nam nazorno dokazali le eno in to je: Niso bili izvoljeni od ljudstva, zato ne slišijo njegovega glasu in njegovih želja. Kaj, če jih prav to dejstvo tako zelo moti?! Počakajte, čas prinese vse in morda jih bo kmalu lahko prenehalo motiti tudi to dejstvo.

V eni izmed slovenskih revij čitamo: »... slovenski narod umira. Zakaj? Voditelji!...« Malo besedi, ki pa zelo veliko povedo. Vsekakor pa je precej resnice v tem stavku, vendar bi ga bilo treba nekoliko popraviti, da bo iz njega zvenela popolna resnica.

Slovenski narod si je namreč namenil nalogo hoditi po poti, ki si jo je začrtal sam, po poti, ki ga bo vodila in ga mora voditi k zmagi.

Slovenski narod si je namenil namreč nalogo, iskati si novih svojih voditeljev, ki bodo za potrebe in zahteve naroda imeli več razumevanja in volje.

Slovenski narod torej ne umira!

Slovenski narod se budi!

Čigavo umiranje bo povzročilo to oživljanje? Na ta odgovor nam ni treba pojasniti! P.

Nasekana pamet

»Slovenski narod« prebira šibeniško jugoslovensko »Tribuno«, pa navaja iz nje:

»... Ali ve naš dobri, ali neuki in neprosvetljeni kmet, da je razdelitev našega skupnega doma, da federacija ali amputacija pomeni toliko, ko da bi nasekali zdravo telo...«

Zato pa rabi seveda ta neuki in neprosvetljeni kmet uke in prosveljene jugoslovence, da mu razlagajo resnico. Teh resnic je v enem samem stavku cela vrsta. Prvič je federacija in amputacija v jugoslovenskih glavah eno. Drugič pa pomeni to jugoslovensko spoznanje, koliko »nasekanih« narodov, torej tako rekoč narodnih in državnih pohabljenec je na svetu. Eden največjih je vsekako Velika Britanija, in kar obžalovanja je vredna, da svoje pokvečenosti še do danes ni spoznala in si naročila nekaj jugoslovenskih »državnikov«, da bi ji zacelili nasekane ude. Nadaljnje pokveke so seveda Švica, vse ameriške republike, in kar hudo mora biti kakemu jugoslovenu, ko vidi, da vsi ti narodi niti ne vidijo svojih »nasekanih« ran, da se marveč počutijo kakor ob najboljšem zdravju. Čudno je samo, da smo mi ob »nasekanih« udih tako bolni. Kaj pa, če so le padarji slabi, da vidijo nakazo, kjer je ni, a ne opazijo tistih bolečih odprtih ran, ki so.

Tako se nam zdi, da bi poslali vse naše jugoslovence tistim nesrečnim državam, ki še unitarizma ne poznajo. Prvič bi s tem spravili svoje finance v red, kajti kaj drago je jugoslovensko državninstvo. Drugič bi pa naredili zahodnim demokracijam precej kratkega časa, ko bi prišli naši politični padarji nadnje.

Podoba jugoslovenov

Kdo so prav za prav »jugoslovenci«? Tihi in »postopni« likvidatorji Slovencev! Njihovi predhodniki so sklenili l. 1896 v kranjskem deželnem zboru pogodbo z Nemci zoper Slovence in so dali Nemcem važne koncesije na slovenskem narodnem polju. Ta pogodba je bila obnovljena v letih 1901 in 1908. To so ljudje, ki so l. 1899 nastopili zoper združništvo, najmočnejšo oporo slovenskega kmeta, in l. 1908 zoper socialno zavarovanje. To so tisti, ki so pričeli pri »Agromerkurju«, nadaljevali pri »Glavni posojilnici« in končali pri »Jadranski« in »Slavenski banki«. To so ljudje, ki so jim češki »Narodni Listy« l. 1908 njihov boj zoper volilno reformo za avstrijski državni zbor očitali kot izdajalstvo svobodomiselnih načel. To

Vabilo in prošnja!

Današnjemu listu smo priložili za vse cenjene naročnike izven Ljubljane poštne položnice.

Vljudno prosimo gg. naročnike, ki imajo naročnino poravnano, naj položnico hranijo za kasnejše plačilo naročnine ali pa, s čimer nam še bolj ustrežejo, naj pridobijo novega naročnika in mu izročijo položnico; naročnike pa, ki jim je potekla naročnina, ali pa so morda s plačilom v zastanku, prosimo, da uporabijo položnico za poravnanje zapadle naročnine. Le s točnim plačevanjem naročnine more uprava lista zmagovati stroške rednega izdajanja lista. Zato se nadejamo, da ta naš poziv ne ostane brez uspeha.

so tisti, ki jim je Ivan Cankar (glej III. zvezek »Zbranih spisov«, str. VII. in VIII. v izdaji »Nove založbe«) zabrusil v obraz, da lažejo svojim nasprotnikom, lažejo sebi v nos, lažejo na desno in levo; da se zbirajo v stranki, ki ji je edini cilj preganjanje farovških kuharic; da so v stranki, kjer je izključena vsaka svoboda in vsaka individualnost, in ki je potisnila duhovno raven naše inteligence pod ničlo in ki živi še od zlagano-idealnih fraz in podlih dejanj. — To so ljudje, ki so glasovali za centralizem in s tem zadali smrtni udarec slovenskemu gospodarstvu. Kandidirali so kot »nacionalisti« na skupnih listah z Nemci. Razpuščali so slovenske kulturne organizacije. Trgali so iz šolskih knjig Cankarja, iz Slovenije so odnesli vrhovno sodišče v Zagreb in zunaj Slovenije ustanovili Osrednji urad za zavarovanje delavcev; to so tisti, ki so glasovali za prenos slovenskega pupilarnega denarja iz slovenskih denarnih zavodov. Tisti so, ki so zraven vseh davčnih zakonov ustvarili še 64 fondov, ki spravljajo denar iz Slovenije. To so ljudje, ki so pod imenom »naprednosti« sodelovali v PP režimu l. 1924 in v letu 1931-34 na debelo »delali« volitve, razganjali objektivne sodnijske senate, začeli preganjati uradništvo in iznašli konfinacije. To so ljudje, ki so odklanjajoč dogme, sami ustvarjali dogme v nezmožljivost svojih voditeljev in vsak dvom kaznovali z najbolj drakoničnimi kaznimi. To so tisti, ki so si polnili žepe ob koroškem plebiscitu. Tisti, ki so se potem delali za najbolj vnete jugoslovence, so bili kot ovaduhci navedeni v avstrijskih policijskih spisih, ki so jih pa prepošteni prevzemniki leta 1918 res po nepotrebnem uničili.

Pri vsakem drugem narodu bi politična skupina s tolikšnimi grehi bila že zdavnaj izginila s površja zemlje. Da pri nas še ni, je dokaz, da jo neki ljudje umetno vzdržujejo v dobro znane namené.

„Obzor“ in „Jutro“

»Obzor« poroča o »Jutrovem« sestavku, da nastajajo med Hrvati različne vsaksebi stremeče struje, s katerimi računa Belgrad, ki bi hotel če že ne Hrvatov razdvojiti, pa vsaj dr. Mačka oslabiti. »Obzor« označuje te in take govorce in poročila pravilno za tihe želje, da bi Hrvatje zapustili svojo narodno in politično črto. To je prav. Prav pa ni, če piše »Obzor«, da »Jutro« »formalno zastopa politiko JNS, a stvarno slovenski nacionalni program«.

O naših slovenskih razmerah je »Obzor« prav slabo poučen, na to smo že nekajkrat opozorili, zlasti ko je hotel celo našemu listu podtakniti nekakšno jugoslovensko vlogo. Opzori smo zlasti »Obzor«, naj si pride že kdaj glede naših slovenskih jugoslovenov na jasno, posebno takrat, ko je trdil brezprimerno abotnost, da se dr. Kramer zavzema za slovenske narodne zahteve, kar je seveda »Jutro« z veseljem pograbilo. Kajti prav dr. Kramer je bil jugosloven od vsega začetka, to se pravi pripadnik tiste unitaristične politike, ki je z vidovdanske ustavo izročila vso moč belgrajski čaršiji, ki je nam Slovencec dosledno delala krivice, zapostavljala naše kulturne dobrine, zlasti naš jezik, povzročila tudi brezprimerno tvorno krvavenje slovenskega gospodarskega telesa. Kratko in malo, ni si skoraj mogoče misliti bolj škodljive politike za slovenstvo in Slovence, kakor je jugoslovenska centralistična politika dr. Kramerja, in to škodljivost dokazujemo prav mi že leta.

In mnogo bolj je bila ta politika škodljiva za Slovence, kakor za Hrvate.

A »Jutro« ni nič drugega, ko glasilo dr. Kramerjeve unitaristične politike.

Res, »Obzor« naj bi si preskrbel že kdaj boljših informacij. Prvič že zaradi resnice same. Drugič pa, ker s takimi poročili in trditvami samo slabi tisto politiko, ki jo, mislimo vsaj, tudi on še zmeraj zastopa, in ki zahteva popoln zlom našega jugoslovenskega nacionalnega unitarizma.

Slovenija v angleškem obzorniku

Angleški tedenski obzornik »Great Britain and the East« (Velika Britanija in Vzhod) prinaša v svoji številki z dne 11. p. m. posebno jugoslovensko prilogo. Posebej o Sloveniji beremo v njej: »Slovenske Alpe, nadaljevanje švicarskih in

avstrijsko-tirolskih Alp, so zmeraj prav tako lepe, kakor zanimive za plezalce. Tu je planinstvo dobro organizirano in ne manjka gostiln in zavetišč.

Zimski sporti se hitro razvijajo v Jugoslaviji... Slovenija je že dobro razvita, in pomembna velika skakalnica v Planici, kjer se je razvila nova tehnika smuškega letanja in kjer so delali skoke od 100 yardov, je že skoraj svetovno znana.

Malo čez italijansko mejo in že ste v Sloveniji. Ta dežela je precej dobro znana v Angliji zaradi večkratnih obiskov angleške kraljevske rodovine, toda tu so še malo znani kraji in vredni, da si jih človek ogleda. Pozimi je to miniaturna Švice. Smučarski entusiasti bodo našli tu največjo skakalnico na svetu, v Ratečah-Planici, kjer so se napravili svetovni rekordi in se je razvila nova tehnika »smuškega letanja«. Julijske Alpe s Triglavom, stari Olimp slovanskih bogov, je raj za gorovce, pota so dobro zaznamovane, in povsod je entusiastična skrb Slovenskega planinskega društva postavila oskrbovane kočice. Ljubljana, slovenska prestolnica, je komaj pol ure proč od najlepšega zimskosportnega sveta v Evropi.

Obzornik opisuje nadalje naša poglavitna letovišča, prinaša sliko Bleda in Bohinja. V sestavku »Glimpses of Yugoslavia« se navdušuje pisec dr. Lloyd Storr-Best zlasti za Bled in Triglav in opisuje način potovanja in gorohodstva pri nas.

Ako česa pogrešamo v teh opisih, tedaj k večjemu, da se ni nihče pobrigal, dati obzorniku tudi na razpolago kratke študije o naših zgodovinskih in umetnostnih spomenikih, kakor so jih dali drugi zlasti za Dalmacijo in Macedonijo.

Diktatura in demokracija v vojni

Podpolkovnik v švicarskem glavnem stožeru Däniker je nedavno tega predaval, kakor poroča dunajski dnevnik »Die Stunde«, o vprašanju začetka bodoče vojne in o tem, kaj daje državi večjo moč, diktatura ali demokracija. Po njegovem mnenju bo bodoča vojna »totalna« v Ludendorffovem zmislu. Pravega zaledja ne bo več, tudi civilno prebivalstvo bo najmanj predmet sovražnih napadov. V totalni vojni je najvažnejše, če je civilno prebivalstvo pripravljeno bojevati se. V demokraciji bo vsakdo ob napadu prepričan, da se bojuje za svojo lastno stvar, če se udeležuje z vsemi močmi pri državni obrambi. Važno orožje v prihodnji vojni bo lažna propaganda po radiu, kajti sovražnik mora najprej zlomiti odpor prebivalcev z duhovnim orožjem. Očitno je, da bo prebivalstvo demokratičnih dežel taki propagandi boljše kos, kakor prebivalstvo diktature, ki so ga učili od vsega začetka samo na eno vrsto propagande. Z drugimi besedami: na vsak način bo v vojni prebivalstvo demokratičnih dežel bolj odporno zoper poplah, kakor prebivalstvo diktatorično vladanih držav. Kar imajo tu pa tam za posebno imenitne vojne priprave, v resnici še malo ne pomagajo, da bi zvišalo vojno pripravljenost lastnega prebivalstva.

Mali zapiski

Prepovedan tisk.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo širiti:

1. knjigo »Seljaci protiv fašizma«;
2. knjigo »Današnja Rusija«, ki jo je spisal Vuk Korneli;
3. knjižico »Kretanje i rad od izbora 5. maja do kraja 1936«;
4. št. 7 časopisa »Danica«.

Vse te stvari so izšle v Zagrebu.

Nova naredba, nov zavod, nov fond.

Na podlagi § 78 lanskega finančnega zakona je izdalo ministrstvo za zunanje stvari predzadnji dan njegove veljavnosti dne 30. letošnjega marca

naredbo o organizaciji zavoda za pospeševanje zunanje trgovine. Ta zavod bo — seveda! — imel precejšen birokratični aparat: upravnike, svetnike, tajnike, pristave, pomožne tajnike, pisarje, računske inspektorje, računske kontrolorje, knjigovodje, pomožne knjigovodje, celo arhivarje in arhivske uradnike našteva čl. 5. naredbe. Seveda skrbi naredba tudi za »finančna sredstva« v čl. 7.: »Specialne takse« pri izdajanju izvoznih in uvoznih dovoljenj, doneske za izravnaje trgovskega dobička itd.

Tiho in postopno.

Pred časom smo imeli priliko videti nove bankovce po 500 Din, na katerih smo pa zaman iskali vsaj eno slovensko besedo!

Beležimo to dejstvo kot kronisti. P.

Nepopolno.

Neki gromovnik jugoslovenstva nam je pa povedal, da se jugoslovenstvo v dobi od 1921 do 1937 ni moglo v polni meri uveljaviti!

No, kakšna bi bila videti Slovenija, če bi se jugoslovenci lahko uveljavili?!

Na to nam daje odgovor sestavek »Jutra«, ki je bil nedavno objavljen, kjer slika in opisuje razmere v naši bolnici, ki so naš pravi kulturni škandal in naša narodna sramota.

Če je že nepopolno jugoslovenstvo tako, kakšno mora biti šele popolno. Menda tako, da bi v duhu kake jugoslovenske »Naše misli« prenesli primeren del postelj iz naših bolnic

Izzivanje.

Pokojninski zavod v Ljubljani je v vsakem pogledu slovenski. Tako zavarovanci so Slovenci, kakor denar, ki ga zbirajo.

Prejeli smo pa kuverto tega zavoda, v kateri je bilo oddano pismo po poštnem pečatu z dne 25. februarja 1937 v Ljubljani in sicer na naslov slovenske stranke v Kranju. Ta kuverta pa nosi firmo: »Pensionarni zavod za službenike u Ljubljani«.

Ne moremo si tega razlagati drugače, ko da so v vodstvu tega zavoda še zmeraj ljudje, ki bi se hoteli iti stapljače. Vemo, da je takih ljudi med nami še zmeraj na pretek. Vemo tudi, da proti njim ne pomaga, razen radikalno sredstvo. Zato vprašujemo javno pokojninski zavod, kako je to mogoče in hkratu, če je vodstvo voljno in sposobno, da napravi red.

»Bo«.

V »Jutru« smo imeli v dobi preračunske debate priložnost čitati govore glavnih stebrov in gromovnikov jugoslovenstva.

Iz govora senatorja Zeca n. pr. tole: »... da so upravnikom države enako mili vsi kraji in vsi ljudje našega naroda in naše države in da pri nobeni priliki ne bo razlike med enim in drugim.«

Torej »bo«! Gromovniki jugoslovenstva, zakaj pa tega »bo« v celih 19 letih niste izpomenili v »je«. Prav ta razlika nas je v kratki dobi našega sožitja stala nič manj kakor 15 milijard našega denarja!

Morda nam bo pa »Jutro« moglo pojasniti, zakaj se ta »bo« ni v 19 letih spremenil v »je«. P.

Širite naš list „Slovenijo“!

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja zbrane spise

20 zvezkov z uvodi in opombami Iz. Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelč, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine